

<http://www.arianafghanistan.com>

۲۰۱۷/۰۸/۲۹

م. اسحاق نگارگر

کمکی برای جوانان در خواندن و برخورداری از شعر

این یادداشتی است که من در ۲۵ آگست ۲۰۱۳ نوشته و در آن نکاتی را قید کرده بودم که برای درک درست مفهوم شعر لازم بود. من به تجربه دیده ام که برخی ها شعر را حتی درست نمی خوانند و لاجرم در درک مفهوم آن گرفتار اشکال می شوند. این یادداشت ممکن است هنوز ضرورت خود را از دست نداده باشد. ۲۵ آگست ۲۰۱۷ نگارگر برمنگهم

نکاتی که برای درک درست مفهوم شعر باید در نظر مان باشد:

- ۱- در شعر سخنگوی کیست و چه گونه شخص است؟
- ۲- با چه کس سخن می گوید و شنونده او چه گونه شخص است؟
- ۳- حالت یا وضعیت چه گونه است؟
- ۴- زمان و مکان شعر چه گونه است؟
- ۵- مقصود اساسی شعر چیست؟ فکر اساسی را به صورت جمله منظم بنویسید،
- ۶- فعل های شعر لازمی است یا متعدی، معلوم است یا مجهول
- ۷- آهنگ شعر چه گونه است؟
- ۸- شعر را خلاصه کنید و کلمه هایی را که انتخاب شده جدا کنید و دقت انتخاب شاعر را از نظر بگذرانید.
- ۹- تصویرهای خیالی را بررسی کنید و ببینید چه نوع حالت تصویری در آن به کار رفته است.
- ۱۰- مثال های تشبیه، استعاره، تشخیص، انطباع و مجاز را دریابید و ببینید به مورد به کار رفته است یا نه.
- ۱۱- رمزها و تمثیل های شعر را دریابید.
- ۱۲- فاعل، مفعول، مکان فعل و زمان فعل را مشخص کنید.
- ۱۳- صفاتی را در شعر از نظر بگذرانید و ببینید آن صفات به فاعل تعلق دارد یا به مفعول.
- ۱۴- مفاهیم متضاد، مبالغه، ایجاز، اطناب کنایه و غیره را از نظر بگذرانید.
- ۱۵- ببینید صنایع شعری در آن است یا نه، صنعت تلمیح در آن است یا نه؟

۱۶- اهمیت تکرار صداها را در شعر ببینید. بعضاً تکرار و توالی یک صدای معین در شعر نوعی موسیقی ایجاد می کند چنانکه صدای (س) در این شعر بیدل:

دوش نسیم مژده ای گل به سر امید زد
کز ره دور میرسد سرو چمن سوار من

صدای (س) در آن پنج بار تکرار شده است که بدان موسیقی خاص می دهد یا توالی صدای (ش) در این بیت:

قدح بشکست ساقی من شکستم شیشه دل را
تو هم طرّف گله بشکن که بشکن بشکن است امشب

۱۷- تقطیع عروضی شعر را از نظر بگذرانید.

۱۸ - تطابق لفظ و معنای شعر را ببینید.

۱۹ - قالب و نمونه شعر را ببینید.

۲۰ - ببینید کدام ضرب المثل که در روزگار شاعر معمول بوده در شعر به کار رفته است یا نه؟

۲۱ - بعضاً شاعر کلمات اصلی شعر را در لباس استعاره می پیچاند و این کار معنای شعر را بسیار دشوار می سازد، چنانکه خاقانی میگوید:

آهوی آتشین را گیرد چو بره در بر
کافور خشک گردد با مشک تر برابر

که آهوی آتشین (آفتاب است) و بره (برج حمل) است و باز کافور خشک روز است و مشک تر شب و حاصل آن اینکه وقتی آفتاب در برج حمل بیاید شب و روز باهم برابر می شود.

۲۲ - و بالاخره ببینید چیزی که شاعر از آن صحبت می کند در آن مقطع زمانی چه خصوصیت دارد. به طور مثال بیدل می گوید:

ناموس غنا در گرو کسوت فقر است
گر آب رخ آینه خواهی به نمد گیر

حالا اگر کس نداند که در روزگار بیدل آینه را از فلز می ساختند و برای اینکه رطوبت آنرا خراب نکند آنرا در نمد پیچ می دادند و اگر این موضوع را ندانیم تناسب میان آینه و نمد در ذهن نمی آید و فهم شعر دشوار می شود. نگارگر